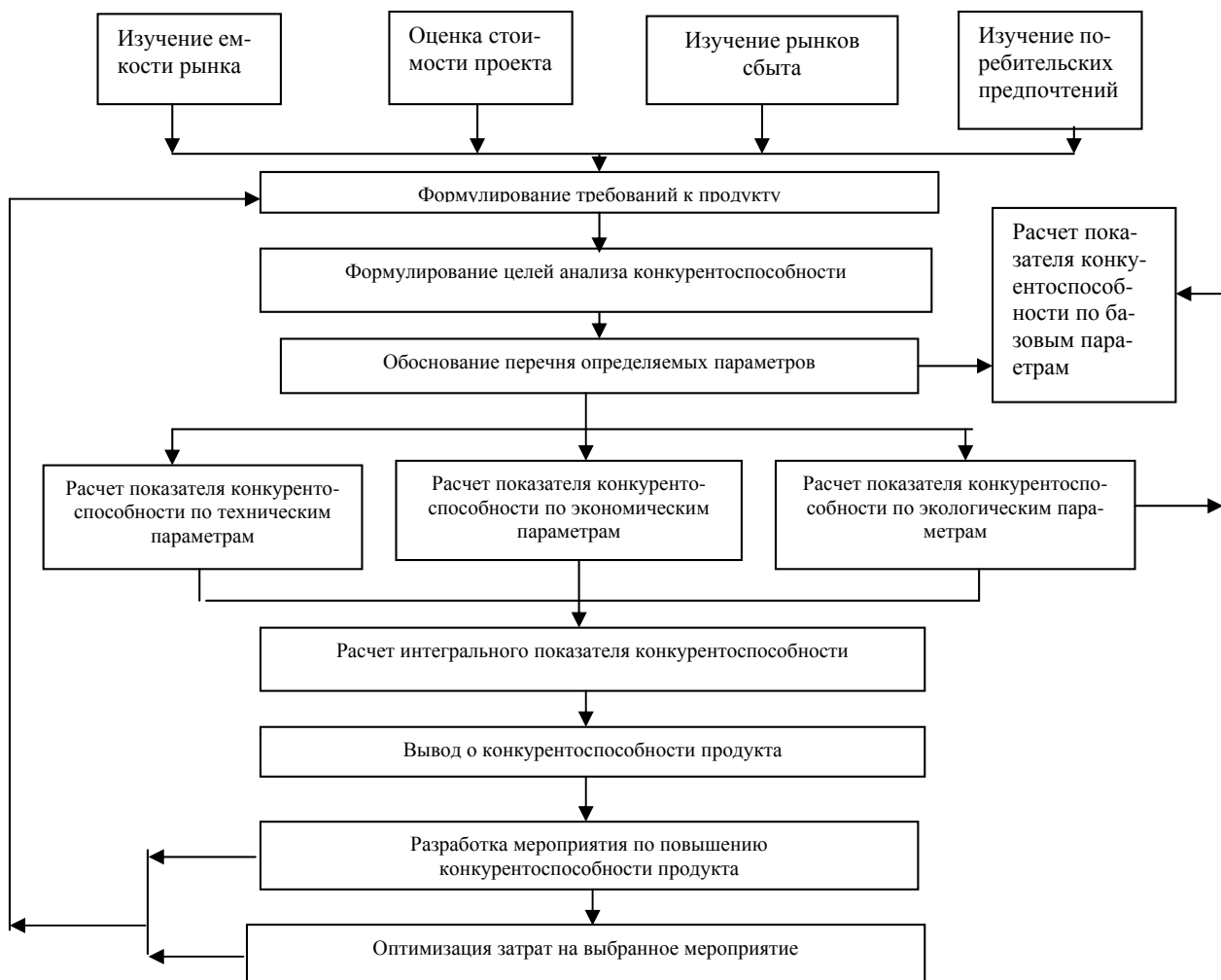

ляет оценить значимость каждого рассматриваемого этапа, оценить его вклад в итоговое значение интегрального показателя конкурентоспособности.

Выводы

1. Метод расчета конкурентоспособности экологически чистого продукта включает девять последовательных этапов, которые позволяют объединить технические, экономические и экологические составляющие интегрального показателя конкурентоспособности.
2. Применение функции желательности, положенной в основу метода расчета показателя конкурентоспособности экологически чистого продукта, позволяет получить достоверные оценки, а путем сравнения с базовыми показателями конкурентоспособности можно сделать вывод о необходимости разработки и внедрения мероприятий экологической составляющей.

Источники и литература

1. Григоренко Л. Й. Підприємництво і конкуренція. – К.: Либідь, 2005. – 345 с.
2. Диденко Н.Р. Ценовая конкуренция предприятий. – Донецк.: Альянс, 2003. – 231 с.
3. Стасив О.А. Конкуренція і конкурентоспроможність підприємства. – Львів.: ПРС, 2004. – 335 с.
4. Яков А. Г. Конкуентоспроможність підприємства. – Львів.: ПРС, 2004. – 235 с.
5. Степанов А. А. Концепция устойчивого развития. – М.: Инфра-М, 2005. – 456 с.

Сердюк А.М.

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ЗАПОРІЗЬКОГО СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ

Постановка наукової проблеми. Дослідження регіонального агропромислового виробництва (АПВ) загалом та його окремих галузей на сучасному етапі є досить актуальними. Актуальність полягає в тому, що АПВ займає в структурі народногосподарського комплексу особливе місце. Ця особливість визначається виробничою структурою, значенням в забезпеченні населення базовими продуктами харчування, обмеженою землею як основного засобу виробництва, забезпеченістю сировиною переробних галузей промисловості тощо. Реформування АПВ передбачає забезпечення прискореного розвитку за рахунок вдосконалення земельних відносин та нових форм господарювання різної власності. Це головні напрями реформаторського спрямування функціонально-територіальної структури агропромислового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика увага вітчизняними економіко-географами та економістами приділяється дослідженням системи агропромислового виробництва як складної територіально-структурної єдності, а також різним функціональним аспектам реформування. Фундаментальними науковими дослідженнями суспільно-географічної і економічної науки є праці М.М. Паламарчука, О.М. Паламарчука, Р.О. Язиніної, М.Д. Пістуна, В.О. Гуцала, Н.І. Провотар, Г.В. Балабанова, С.І. Дорогунцова, Б.М. Данилишина, П.П. Борщевського, О.Є. Онищенко, Б. Панасюка, та багато інших [1,3,4,5,6,7].

Формулювання мети і завдання. Метою дослідження є вивчення теоретико-методологічних підходів територіально-функціональної та галузевої структури АПВ. Основні завдання повинні визначати певні особливості реформування агропромислового виробництва на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток та становлення регіонального агропромислового виробництва це закономірний процес, що протікає в умовах ринкових перетворень на основі суспільно-географічного поділу праці. Агропромислове виробництво є найбільш пріоритетною і перспективною сферою вивчення в суспільно-географічній науці. На сучасному етапі в значному обсязі розроблені теоретичні аспекти про АПК, спеціалізацію і кооперування агроформувань щодо виробництва і переробки сільськогосподарської сировини, особливості територіальної організації основних сфер агропромислових територіальних комплексів (АПТК), аналіз чинників розвитку агропромислової інтеграції, методи дослідження та типізація АПТК, зроблений принцип системно-структурного аналізу до визначення економічної ефективності різноманітних комплексів та типів АПК [6, 7]. Але всі ці питання розглядаються в соціально-економічному аспекті [1, 3]. Економіко-географічні дослідження територіальних АПК спрямовані на визначення об'єктивних умов та факторів їх формування, а також основні риси структури обласного АПК, структури регіонального АПВ, зроблена спроба оптимізації темпів і пропорцій розвитку АПК. М.М. Паламарчук одним із перших вітчизняних дослідників сформував найважливіші методологічні основи дослідження сутності територіального аспекту агропромислової інтеграції. Крім того, ним запропонована теоретична концепція агропромислового комплексоутворення, яка має важливе значення для наукових розробок і пропозицій проблем територіальної організації агропромислового виробництва (ТО АПВ) загалом [7].

Отже, АПВ це складна територіальна багатогалузева система, яка формується на агропромисловій інтеграції і поступово перетворюється в єдине організаційно оформлене виробництво економічним ядром якого являється АПК. Агропромислове виробництво це значно ширше суспільно-географічне поняття ніж АПК. Воно являє сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених галузей і підгалузей промисловості, сільськогосподарства, виробничо-технічного обслуговування та сфери обігу. За своєю господарською суттю АПВ виступає формою суспільно-матеріального комбінування, єдності підприємств різноманітних галузей з особливими агротехнологічними процесами, які органічно пов'язані в техніко-економічному відношенні на основі оптимальної концентрації виробництва, сполучення послідовних стадій переробки сільськогосподарської сировини.

Таким чином, формування АПВ має двоєдиний процес: з однієї сторони, виробництво поділяється на виконання окремих функцій у вигляді відносно самостійного, відокремленого в просторі і часі виду діяльності; з іншого боку – постійно відновлюються відношення обміну між окремими виробничими функціями, що поглиблюють взаємопов'язані і взаємообумовлені стадії єдиного суспільного процесу відтворення агропромислового виробництва. Послідовність стадій розвитку АПВ дає змогу перетворювати матеріально-виробничі ресурси в інші більш продуктивні, які призначені для повного використання або споживання на наступній або заключній стадії оновленого виробництва.

Зазначимо, що провідна функція АПВ відображає найвищу ступінь задоволення потреб суспільства у високоякісній і екологічно чистій сільськогосподарській продукції та продуктах її переробки при підвищені економічної ефективності всього суспільно-матеріального агропромислового виробництва та окремих його ланок.

Початок реформування аграрного сектору пов'язують із прийняттям постанови Верховної Ради УРСР «Про земельну реформу» від 11 грудня 1990 року. Згідно з якою, всі землі держави було визнано об'єктом реформи. Прийняття Закону «Про селянське (фермерське) господарство» від 20 грудня 1990 року, започаткували юридичні основи для розвитку фермерства. Зміна структури аграрних підприємств є однією з ключових задач процесу реформування аграрного сектору економіки України. Законодавча база для здійснення структурної перебудови аграрних підприємств (нові форми господарювання різної власності) ґрунтувалось на Законах України «Про підприємництво» від 07.02.91, «Про підприємства України» від 27.03.91, «Про господарські товариства» від 19.09.91, «Про колективне сільськогосподарське товариство» від 14.02.92. «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи в сфері сільськогосподарського виробництва», від 8 серпня 1995 року [2, с.134].

За період реформування АПВ відбулися зміни відносин власності це формування нових земельних відносин, зміна організаційно-правових форм господарювання різної власності. Найбільш поширеного значення набули фермерські, кооперативні та колективні сільськогосподарські підприємства. Згодом їх питома вага скоротилась через те, що Законом України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» не було розроблено чіткого механізму щодо перерозподілу майна, землі. Крім того, вони характеризувались недосконалою внутрішньою структурою виробництва, що й стало одним із стримуючих факторів успішного реформування новостворених форм господарювання.

На сучасному етапі розвитку ринкових взаємовідносин у сільському господарстві найпоширенішою різновидністю приватного підприємництва є фермерське господарство. Взаємовідносини фермерських господарств регулюються Законом України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 року. Індивідуа-

льний характер приватної власності на засоби виробництва робить фермерські господарства активними виразниками нових економічних та аграрних відносин в умовах ринкової системи. Зазначимо, що економічні переваги фермерських господарств полягають, насамперед, в тому, що фермер в одній особі виконує функції організатора, управлінця, виконавця робіт і власника. Якість виконання цих функцій залежить від професійної підготовки та психологічної схильності до ризику. Все це є потужним мотиваційним фактором розвитку та становлення фермерства. Економічна та виробнича самостійність і спрощений механізм привласнення результатів вкладеної праці, отримання прибутку сприяють формуванню реального господаря на землі, який прагне отримати максимальний економічний ефект на одиницю вкладених коштів і праці. Фермерські господарства характеризуються мобільністю, прибуткованістю, гнучкістю у співпраці з партнерами, а також відсутністю потужних джерел фінансування, незадовільним забезпеченням технікою тощо [4, 5].

Реформування колгоспно-радгоспного господарства сприяло тому, що державні й колективні підприємства в Україні, регіонах перейшли на різні форми господарювання. Відбулося зародження індивідуальних форм господарювання, селянських господарств, кооперативів, агропромислових корпорацій, агрофірм, заснованих на акціонерній власності.

Слід зазначити, що за період ринкових перетворень у системі агропромислового виробництва склалась певна організаційно-правова структура сучасних агроформувань господарювання, які утворилися як на індивідуальній, так і на колективній основі. Агровиробничі підприємства і об'єднання різних форм власності та господарювання виконують певні виробничо-технологічні функції, де створюється потрібна суспільству продукція сільськогосподарського призначення. Як показує аналіз, нові створені форми господарювання поки що не задовольняють вимоги ефективного агровиробництва. Потенційні можливості власності використовуються неповно через недостатньо розроблені правила, норми, поведінку суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки. У зв'язку з цим, успішне функціонування і розвиток нових агроформувань, їх подальші трансформаційні зміни, вимагають ґрунтовних системних розробок та впровадження механізмів економічного регулювання, управління, які б могли досить дієво впливати на відтворення, реформування та стабілізацію регіонального агропромислового виробництва. В свою чергу, механізми економічного регулювання та управління це сукупність методів, форм, правових та законодавчих актів, які позитивно впливають на економічну й соціальну підтримку сільського господарства та агропромислового виробництва в умовах формування ринкового середовища. Цьому сприяє державна підтримка, яка опирається на інституціональну основу (фінансово-бюджетну, кредитну, цінову, податкову, страхову, інституційну, інноваційну, інформаційну та кадрову забезпеченість) [4].

Крім того, органічні компоненти економічного механізму регулювання розвитком регіонального АПВ в умовах реформування включають до свого складу господарський, внутрігосподарський і ринковий механізми, які повинні бути тісно пов'язані між собою і створювати оптимальні умови для розвитку, відтворення та функціонування АПВ.

Саме такий підхід буде спрямований на ефективний розвиток вітчизняного товаровиробника, раціональне використання агроресурсного потенціалу, особливо земельних ресурсів на підтримку інноваційних програм із селекції, техніки, агротехнологій, інфраструктури ринкового типу, розвиток сільських територій.

Таблиця 1. Структура організаційно-правових форм підприємств сільського господарства Запорізької області за 2006 рік

Організаційно-правові форми	Кількість підприємств	Питома вага, %
Господарські товариства	589	17,8
Сільськогосподарські виробничі кооперативи	99	3,0
Приватні підприємства	220	6,6
Фермерські господарства	2348	70,8
Державні підприємства	33	1,1
Підприємства інших форм господарювання	24	0,7
Разом	3313	100

За даними Запорізького обласного управління статистики

Аналіз наведених статистичних даних свідчить, що провідною структурою нових форм господарювання різної власності в Запорізькій області є фермерські господарства, які складають 70,8% у загальному обсязі (табл. 1). Фермерські господарства є суб'єктами підприємницької діяльності в сфері АПВ. Головна їх мета виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, продавати її та одержувати прибуток. Господарство самостійно визначає напрями своєї господарської діяльності та спеціалізації. Спеціалізацію фермерського господарства визначають такі фактори: зовнішні (економічні, природно-кліматичні, соціально-психологічні); внутрішні (стратегія господарської діяльності, ресурсний потенціал, рівень професійної підготовки фермера).

Законодавство України, Конституція України, Земельний Кодекс визначають необхідні умови для створення виробничої діяльності фермерських господарств. З метою підтримки фермерських господарств (фінансової, виробничої) створено спеціальний Український державний Фонд розвитку фермерських підприємств (1991), який існує при Міністерстві аграрної політики і має свої відділення в усіх областях України.

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ЗАПОРІЗЬКОГО СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ

Таблиця 2. Кількість фермерських господарств у Запорізькій області

	1995	2000	2001	2002	2003	2005	2006
Кількість господарств	1695	2191	2387	2512	2508	2380	2347
Розмір землі у господарствах, тис. га	53,8	172,1	231,2	237,1	240,2	260,4	278,9
Середній розмір одного господарства, га	32	79	89	94	96	109	117

За даними Запорізького обласного управління статистики

За період з 1995–2000 рр. кількість фермерських господарств збільшилась від 1695 до 2347 га, а середній розмір господарства від 32–117 га (табл. 2). На початок 2007 року 20,1% фермерських господарств мали площу сільськогосподарських угідь від 1 до 20 га, 41,6% від 20,1 до 50 га, 25,6% від 50,1 до 500 га, а у 12,9% площа була більшою за 500 га. Зазначимо, що у фермерських господарствах до 20 га зосереджено більше ніж 2% від загального обсягу землі, від 20,1 до 50 га – 14,3%, від 50,1 до 500 га 35%, а у фермерських господарствах з розміром більше 500 га – 50,4%.

В Запорізькій області останнім часом сектор фермерських господарств розвивався динамічно ніж це передбачалось, хоча його частка в структурі організаційно-правових форм найбільша. Стимулюючим фактором більш інтенсивного розвитку фермерських господарств в області є процес залучення дрібних приватних господарств у різні форми кооперативів, асоціацій, консорціумів, корпорацій, акціонерних товариств із виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, що обслуговують АПВ. Успішним напрямом розвитку фермерства є їх кооперування, щоб не зупинити свою господарську діяльність, приймати участь в конкуренції товаровиробників, встановлювати розгалужену мережу кооперативних зв'язків між окремими господарствами, взаємозв'язки повинні бути динамічними, щоб не стримувати суспільно-виробничий процес, спільними зусиллями вирішувати проблеми недостатнього ресурсного забезпечення фермерських господарств мінеральними добривами, сучасною технікою, паливно-мастильними матеріалами тощо.

Висновки. Таким чином, аналіз процесу реформування регіонального АПВ Запорізького суспільно-географічного району дає змогу стверджувати, що протягом останніх десяти років реформаторські зміни в цій сфері позначились лише на ринкових відносинах, які стосуються приватизації земельних ресурсів та утворення і розвитку нових агроформувань різної власності. На думку провідних вчених [ОНі, ПАн] реформування АПВ повинно здійснюватися за такими напрямками: створення крупних фермерських колективних, кооперативних господарств (загальна площа яких не менше 1,5 – 2,0 тис.га кожне) це перший напрям розвитку аграрної сфери; другий напрям – організація середніх фермерських господарств (земельною площею від 80 – 150 кожне); третій – створення невеликих селянських господарств (сімейних ферм), значна кількість яких ще довго буде відігравати вагомий вагу в аграрній сфері.

Джерела та література

1. Балабанов Г.В. Сучасні територіально-галузеві пропорції економіки України // Український геогр. журнал. – 2001. – № 1. – С. 3 – 8.
2. П.С. Березівський., Н.І. Михалюк Організація виробництва в аграрних формуваннях. – К., 2005.
3. Дорогунцова С.І., Борщевський П.П., Данилишин Б.М. Удосконалення управління природокористуванням в АПК. – К.: Урожай, 1992. – 128с.
4. А. Онищенко Особенности размещения земельных отношений в Украине // Экономика Украины. – 2001. – № 4. – С. 57 – 61.
5. Б. Панасюк Экономическая политика соединения отраслей АПК // Экономика Украины. – 2001. – № 5. – С. 59 – 67.
6. Пістун М.Д., Гуцал В.О, Провотар Н.І. Географія агропромислових комплексів. – К.: Либідь, 1997. – 198с. 7. Территориальная организация агропромышленных комплексов. / За ред. М.М. Паламарчука, А.М. Паламарчука, Р.А.Язынина и др. – К.: Наук. думка, 1985. – 304с.

Семів Л.К., Ходикіна І.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Стратегічний вибір стратегії держави на основі реалізації освітньо-наукового потенціалу у значній мірі визначається розвитком університетської науки, суспільним визнанням ідеї (призначення) університету, а також його зв'язком з продукуванням і поширенням різноманітних наукових культурних та суспільно-політичних ідей. Безумовно, від цього залежить місце країни в постіндустріальному світі. Сьогодні вже не сировина і розвиток важкої промисловості є головним стратегічним ресурсом держав, а першість завоював такий глобально конкурентоспроможний продукт як знання та інформація. Нові відкриття, винаходи, технології, товари і послуги стають постійною і найважливішою складовою економічного прогресу. Інформація (доступ до сучасних знань і засобів зв'язку) поряд з землею, капіталом і працею стає не просто самостійним, а визначальним фактором виробництва. Практично в усіх сферах суспільної діяльності, де на перший план виходить потреба у використанні найрізноманітніших видів знань, зростає значення підготовки людей, їх освіти й виховання. Відтак освітньо-виховна сфера стає визначальною у розвитку на-